

Postadres Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum
13 december 2022

Ons kenmerk
PZH-2022-822710540
DOS-2022-0003410

Bijlagen
-

Aan Provinciale Staten

Onderwerp

Vervolgstappen Ruimtelijke puzzel Zuid-Holland

Geachte Statenleden,

Afgelopen september ontving u van ons de brief 'start van traject Ruimtelijke puzzel Zuid-Holland' (PZH-2022-814255562). Wij informeerden u over onze inzet om (nationale) opgaven ruimtelijk door te vertalen, onze insteek voor het proces dat we starten en over de rol- en taakverdeling tussen overheden. Met deze brief informeren u over de positionering van dit traject ten opzichte van andere lopende programma's, zoals het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG), en onze beoogde vervolgstappen. Hierbij hebben we aandacht voor de aanpak en de rol die de Staten en partners vervullen.

Werken aan een toekomstbestendig Zuid-Holland

Het traject 'Ruimtelijke Puzzel van Zuid-Holland' moet mede vorm gaan geven aan de (her)inrichting van de ruimte naar een toekomstbestendig Zuid-Holland. Een toekomstbestendig Nederland richt zich namelijk er op dat we in Zuid-Holland uiterlijk in 2050 circulair, klimaat- en energieneutraal en biodivers zijn. Om de wettelijk vastgelegde (Europese en nationale) doelen te realiseren zijn snelle en ingrijpende maatregelen nodig. Voorbeelden hiervan zijn aanpassing van de bebouwde omgeving en onze onbebouwde ruimte aan toenemende weerextremen (klimaatadaptatie), de versterking van de natuur, verduurzaming van de land- en tuinbouw en verduurzaming van de energievoorziening. Dit zijn grote transitieopgaven met ruimtelijke gevolgen.

Het wordt bepaald niet eenvoudig om al die opgaven ruimtelijk te laten passen in onze drukbezette provincie. We zullen waar mogelijk slim moeten clusteren, stapelen en creatief met onze ruimte omgaan. Maar we voorzien dat we ook keuzes moeten maken zodat onze leefomgeving toekomstbestendig wordt ingericht. Deze transitie vraagt bovenal om moed en durf: om te kiezen (niet alles kan), om bestaande werkmethodes los te laten en om snel en adaptief in te kunnen spelen op nieuwe situaties.

Dat is makkelijk gezegd. De praktijk is weerbarstig. Recente uitspraken van de Raad van State over de bouwvrijstelling van stikstof en het Urgenda-vonnis benadrukken dat

nieuwe wegen ingeslagen moeten worden. De herinrichting van onze leefomgeving is zo'n weg. Het is een transitiepad dat alleen met betrokkenheid en inzet van velen, niet in de laatste plaats met u als Provinciale Staten, kan worden bewandeld.

Startpakket van Rijk als puzzelstuk

In onze startbrief gaven we aan dat we als gebiedsregisseur in de ruimte stapsgewijs aan de slag zijn en verder gaan met de ruimtelijke puzzel. Het 'startpakket' van het Rijk met vertaling van nationale opgaven vormt daarbij een relevante basis. Het Rijk vraagt ons om in de herfst van 2023 in een provinciaal ruimtelijk voorstel duidelijk te maken of de realisatie van de verschillende nationale opgaven gecombineerd kunnen worden met de lokale doelen en ambities op het gebied van ruimte. Concreet betekent dit dat we het komende halfjaar de nationale opgaven en doelen ruimtelijk zouden moeten vertalen, inpassen en combineren met de provinciale en lokale opgaven. De ruimtelijke integratie van deze opgaven en afzonderlijke trajecten vormen gezamenlijk de ruimtelijke puzzel. Het provinciale voorstel is de opstap naar het ruimtelijk arrangement per provincie, waarin het Rijk en provincies wederkerige, bestuurlijke afspraken maken over de ruimtelijke inpassing en uitvoering van opgaven.

Het Rijk heeft meer tijd nodig gehad voor de uitwerking van de provinciale startpakket en heeft het doorgeschoven van 1 oktober naar de eerste helft december. Wij hebben het pakket nog niet ontvangen, maar sturen dit -zodra het pakket binnen is- aan u toe. Daarom bevat deze brief nog geen inhoudelijke uitwerking van het startpakket met een eerste duiding van de ruimtelijke opgaven en inrichtingsprincipes voor de ruimte in Zuid-Holland. Die uitwerking ontvangt u begin 2023.

De beeldspraak van een puzzel suggereert een duidelijk begin- en eindpunt, zicht op een passend eindplaatje en ook helderheid vooraf over de te leggen puzzelstukken. Wij vinden dat een ongelukkige beeldspraak. Het proces van de ruimtelijke puzzel heeft namelijk te maken heeft met veel variabelen en puzzelstukken waar wij niet altijd grip of duidelijkheid over hebben. Nog niet alles is bekend in de opgaven, zeker niet voor de langere termijn. De onderlinge afhankelijkheden tussen opgaven, maken het leggen van deze puzzel op inhoud en organisatie complex. Het is dus zeker geen vaststaand feit dat de puzzel gaat passen. Sterker nog: het is de verwachting dat er keuzes gemaakt moeten worden.

Kiezen voor een stapsgewijze aanpak

We kiezen voor een adaptieve en iteratieve aanpak. Als gebiedsregisseur werken we met onze partners stapsgewijs verder aan de toekomstige inrichting van Zuid-Holland.

Daarvoor zien we twee verschillende relevante tijdshorizonnen. Als eerste het ontwikkelen van een perspectief gericht op de termijn tot 2030, waarbij nu noodzakelijke keuzen toekomstig handelen niet mogen benadelen. Dit sluit aan bij de tijdspaden van o.a. opgaven in het landelijk gebied (ZH-PLG), energiehoofdstructuur (MIEK), regionale energiestrategieën (RES), werklocaties, bereikbaarheid en woningbouw tot 2030.

Als tweede de periode tussen 2030 en 2050. Dit omdat de onzekerheden en het aantal nog ontbrekende puzzelstukjes na 2030 groter zijn, daarmee werken we aan de ontwikkeling van een langere termijnperspectief.

De aanpak ziet er op hoofdlijnen als volgt uit:

1. *Inventarisatie; ruimtevraag & perspectieven*

De voeding voor het ruimtelijk voorstel en arrangement met het Rijk komt uit de diverse nationale programma's. Deze programma's vormen de afzonderlijke landelijk aangedragen puzzelstukken. In samenwerking met elk programma brengen we in kaart wat de ruimtelijke gevolgen zijn van de realisatie van de opgave per gebied. Daarbij brengen we in beeld welke ruimtelijke dilemma's en keuzemogelijkheden de puzzelstukken opleveren. De resultaten brengen we samen in een te ontwikkelen provinciebreed toekomstperspectief, dat terugkomt in ateliersessies. Dit biedt een basis voor integrale afwegingen als input vormt voor het ruimtelijk voorstel aan het Rijk.

Daarnaast werken we samen met onze partners en in gezamenlijkheid met ZH-PLG en de NOVEX-gebieden aan de ontwikkeling van 'integrale toekomstperspectieven' per gebied. Deze perspectieven verkennen de ruimtelijke invulling van diverse opgaven, de dilemma's en keuzemogelijkheden voor de (midden)lange termijn van 2030-2050 en sluiten aan op het provinciebrede perspectief wat de hoofdrichting van de provincie beslaat. We benutten deze perspectieven zowel voor de ruimtelijke puzzel als voor ZH-PLG en NOVEX-gebieden zelf. Voor de gebiedsindeling sluiten we aan bij de indeling die in het ZH-PLG hanteert en de NOVEX-gebieden die in Zuid-Holland vallen.

Het gaat dan om drie kerngebieden uit het ZH-PLG (zie ook PZH-2022-819607656):

- a) Kust- en duingebied,
- b) Veenweiden,
- c) Zuid-Hollandse delta

en de NOVEX-gebieden (zie ook PZH-2022-807048811):

- d) Groene Hart (overlapt met veenweiden),
- e) Rotterdamse haven
- f) Verstedelijkingsgebied Zuidelijke Randstad.

2. *Rijks-provincie overleg; ijkmomenten richting ruimtelijk voorstel*

Het Rijk organiseert diverse overlegmomenten tussen Rijk en provincie om te komen tot een ruimtelijk voorstel van de provincie aan het Rijk. Het Rijk stuurt nu aan op indiening hiervan half oktober 2023. Dat voorstel dient antwoord te geven op de vragen: passen de nationale doelen ruimtelijk in onze provincie, waar schuurt het en wat vormen uitwerkingsvraagstukken?

Het Rijk heeft in het vervolg proces drie ijkmomenten benoemd, te weten:

- februari '23: *'scope' bepaling in opgaven en prioritering;*
- april '23: *inzicht in mogelijke denk- en oplossingsrichtingen;*
- juni '23: *beeld van contouren van het ruimtelijk voorstel.*

Als Zuid-Holland hebben we bij het Rijk meermaals aangegeven dat het proces, voldoende ruimte moet bieden voor het kunnen ontwikkelen van een ruimtelijk

voorstel en wij de tijd nemen die nodig is. Wij zullen namelijk vóór eventuele indiening, hierover met Provinciale Staten van gedachten willen kunnen wisselen.

3. *Provincie-regio overleg; in gesprek met onze partners*

We organiseren diverse momenten waarin we ambtelijk en bestuurlijk in onze regio afstemmen met onze medeoverheden en belangrijke maatschappelijke organisaties. Op 30 november hebben we al een informatief webinar over de ruimtelijke puzzel gehouden voor ambtenaren van gemeenten en waterschappen. Op 7 december hebben we een bestuurlijke startbijeenkomst voor wethouders van onze gemeenten en bestuurders van de Zuid-Hollandse Waterschappen gehouden. Komende periode gaan we onze andere partners op deze en andere manieren informeren en betrekken bij het leggen van de ruimtelijke puzzel en ons voorstel aan het Rijk. Daar waar mogelijk en/of zinvol maken we gebruik van bestaande gebiedsprocessen, zoals ZH-PLG en NOVEX-gebieden.

4. *Actieve betrokkenheid van Provinciale Staten*

Voor de ruimtelijke puzzel speelt het democratisch proces een belangrijke rol. We informeren en betrekken u bij de invulling van de inrichting van onze leefomgeving en de te maken keuzes daarin. Op dit moment voorzien wij al vier momenten om aan te geven. Te weten: een technische sessie op 11 januari, een nog te plannen technische sessie (nu beoogd) in mei, een Statencommissie na het zomerreces en het vaststellen van de ontwikkelprincipes in Provinciale Staten.

Daarnaast vindt de provinciale uitwerking van (nationale) ruimtelijke opgaven ook in diverse deelprogramma's plaats. Provinciale Staten worden per deelprogramma betrokken bij beeldvorming, oordeelsvorming en besluitvorming over de afzonderlijke provinciale uitwerkingen van ruimtelijke (nationale) opgaven. De resultaten daarvan komen uiteindelijk weer samen in de ruimtelijke puzzel.

Maken van integrale afwegingen naar Omgevingsbeleid

De ruimtelijke gevolgen van de afzonderlijke opgaven rondom o.a. energie, klimaat, landbouw, natuur, economie, bereikbaarheid en wonen vragen om integrale ruimtelijke afwegingen en keuzes. Waarbij we ook het door het Rijk geïntroduceerde principe van water en bodem sturend doorvertalen. Dat moet uiteindelijk leiden tot een nieuwe ruimtelijke hoofdstructuur, inclusief een vlekken/ontwikkelkaart. Een product dat het ruimtelijk toekomstperspectief toont en een kader vormt voor wat waar ruimtelijk wel en niet kan in Zuid-Holland. Het vormt input voor het ruimtelijk voorstel aan het Rijk, en een opstap naar een door het Rijk beoogde afsprakenfase met de provincie in een ruimtelijk arrangement. Hoe dit er uit kan komen te zien en hoe dit vorm kan krijgen, is momenteel nog onduidelijk.

De resultaten uit de ruimtelijke puzzel gebruiken wij als basis voor een herziening van ons omgevingsbeleid. De vragen die het Rijk ons stelt benutten we daarbij om tot tussenstappen in deze herziening te komen. Zo ontwikkelen wij ons ruimtelijk beleid stap voor stap verder door. Ook dit proces doorlopen wij uiteraard in nauwe samenwerking met u als Staten, medeoverheden en maatschappelijke partners.

Relatie ruimtelijke puzzel tot andere opgaven

In de ruimtelijke puzzel komen meerdere opgaven in de ruimte samen. Er is dan ook een wederzijdse relatie met diverse lopende thematische provinciale programma's en de ruimtelijke puzzel. Het is zaak de raakvlakken hiermee goed te bewaken en de inhoud te betrekken in de integrale afweging binnen de ruimtelijke puzzel.

Het ZH-PLG heeft tot 1 juli 2023 de tijd om de gebiedsplannen te ontwikkelen, om daarna tot uitvoering over te gaan. Voor elk gebied is dan duidelijk wat het doel is voor de opgaven voor klimaat, natuurherstel en water/bodem en hoe dat gehaald gaat worden. De uitwerking van de gebiedsplannen laten we in samenhang verlopen met de ontwikkeling van de ruimtelijke puzzel en de gebiedsgerichte toekomstperspectieven.

Voor het thema energie dient de provincie op 1 juli een Provinciaal Meerjaren-programma Infrastructuur, Energie en Klimaat (PMIEK) aan te leveren. Het PMIEK bevat een prioritering van en plannen voor uitbreidingsinvesteringen van regionale energie-infrastructuur. De ontwikkeling van deze plannen vindt net als het ZH-PLG plaats in nauwe samenhang met de ruimtelijke puzzel.

Ook voor andere thema's als wonen, circulair en werklocaties worden de doelen en opgaven nader uiteengezet. Voor wonen is het doel voor 2030 duidelijk, maar het beeld tot 2050 is nog niet helder. Hetzelfde geldt voor werklocaties. Voor de opgave circulair wordt gezocht hoe deze te verbinden is aan een toekomstbestendige economische ruimtelijke structuur in Zuid-Holland. Cruciale randvoorwaarden voor de langere termijn op het gebied van natuur, water en mobiliteit zullen ook nader uiteen worden gezet.

Samen aan de slag

Met deze brief geven we nader vorm aan het proces van de ruimtelijke puzzel. We gaan u daarover komende periode met regelmaat informeren. En uiteraard betrekken we u er actief bij. Wij willen u in een technische sessie op 11 januari nader informeren over de inhoud van het startpakket van het Rijk.

Uw inbreng nemen wij mee in de vervolgstappen van de puzzel. Een puzzel die moet leiden tot versterking van de kwaliteit van onze leefomgeving en een provincie die circulair, energie- en klimaatneutraal is in 2050. We willen een mooi en duurzaam Zuid-Holland kunnen overdragen aan de generaties na ons. Hiervoor moet veel gebeuren op een klein oppervlak. Dat vraagt om afgewogen en integrale keuzes, slimme combinaties en innovaties met actieve regie op de ruimtelijke ordening. Een traject dat we stap voor stap samen met u én onze partners gaan vormgeven.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,

wnd. secretaris,

voorzitter,

ir. J.C. van Ginkel MCM

drs. J. Smit